

DOI No: <http://dx.doi.org/10.14225/Joh1286>

Geliş Tarihi: 21.05.2018

Kabul Tarihi: 28.06.2018

OSMANLI REDİF TEŞKİLATINDA TALİM: 1909 TARİHLİ TALİMNAME ÖRNEĞİ

Hidayet KARA*

Öz

Yeniçeri Ocağının lağvedilmesinden sonra oluşturulmaya çalışılan yeni askerî teşkilatın önemli bir parçası redif birlikleridir. Redif birlikleri ilk etapta her ne kadar yedek ordu olarak düşünülmemişse de zaman içerisinde yapılan düzenlemelerle neferlerin nizamiye ordusunda sonra, katıldığı askerî sınıfı ifade etti. Böylece gerçek manada yedek ordu hüviyetine büründü. Redif birlikleri kurulduğu dönemin askerî anlayışından bağımsız olarak ortaya çıkan bir teşkilat değildi. Bu teşkilatta, çok daha önceleri Avrupa'da ortaya çıkmaya başlayan ulusal orduların izleri vardı. Özellikle de Almanların kurmuş olduğu askerî teşkilat bu askerî sınıfı derinden etkiledi.

Redif teşkilatıyla nizamiyeden terhis olan neferlerin askerlikle olan ilişkileri tamamen kesilmeyip, belli dönemler silahaltına alınarak kendilerine eğitim verilmeye devam edildi. Yılın belli bir süresinde silahaltına alınan neferler, diğer zamanlar üretici olarak Osmanlı ekonomisi içerisindeydi. Böylece devlet çok daha kalabalık sayılarda nizamiye birliklerini daima hazır bulundurmaktan kurtuldu. Redif birliklerinin daha iyi bir eğitim alması için kuruluşun itibaren, eğitimle ilgili kanunlar ve talimatnameler hazırlandı. Her kanun ve talimat ile daha iyi bir yapıya ulaşması amaçlanan redifler, birçok savaşta ve isyanda önemli görevler üstlendi. Makalede rediflerin eğitimiyle ilgili genel bir bilgi verilmekle birlikte, özelde 1909 tarihli talimname dikkate alınarak redif birliklerinin eğitimi incelenmeye çalışılacaktır.

Anahtar Kelimeler: *Redif, Askerî, Ordu, Talim, Yedek.*

---

* Dr. Öğr. Üyesi, Muş Alparslan Üniversitesi Tarih Bölümü.

Education in the Ottoman Redif Military Units: An Example of the 1909 Instruction

Abstract

An important part of the new military organization that is tried to be formed after the dismissal of the guild of janissaries is Redif battalion units. Although Redif battalion units were not considered as reserve armies in the first place, following the regulations made over time, it later states the military class in which soldiers were participating after Nizamiye army. Thus, in real terms, it was assumed as the reserve army. Redif battalion units were not an organization that emerged independently of the military concept of the era. In this organization, there were traces of national armies that had begun to emerge in Europe much earlier. In particular, the military organization that had established by the Germans deeply affected this military class.

The relatives of the soldiers who were discharged from the Redif organization were not completely disconnected from the military. Such troops were taken under arms during certain periods and continued to be educated. The troops who mobilized for a certain period of the year were in Ottoman economy as producers for the remaining period of the year. Thus, the state was liberated from always having more regular Nizamiye units. For the better training of Redif battalion units, educational laws and instructions were prepared from the beginning of the foundation of Redif battalion units. Redif battalion units intended to reach a better structure with every law and instruction has undertaken important duties in many battles and revolt. In this article, in addition to giving some more general information about the education of Redif battalion units, especially, the education of Redif battalion units is examined by taking 1909 field manual into consideration.

Keywords: *Redif, Millitary, Army, Instruction, Backup.*

Giriş

Kışlanın önünde redif sesi var

Bakın çantasına acep nesi var

Bir çift kundurayla bir de fesi var

Ah o Yemen'dir gülü çimendir

Giden gelmiyor acep nedendir

Birçok savaşta ve iç isyanda önemli görevler üstlenen Osmanlı redif birlikleri, Osmanlı askerî teşkilatının en önemli kısımlarından birini oluşturuyordu. Söz konusu ismine ağıtlar yakılan redif, *Kâmus-ı Türki'de* sonradan gelen arkadan gelen, nizamiye sınıfından sonra geçilen sınıf olarak

tanımlanmaktadır. *Osmanlı Tarih Deyimleri ve Terimleri Sözlüğünde*, nizamiye askerlik sınıfından sonraki askerî dönemi ifade etmek için kullanılmıştır.¹

Yeniçeri Ocağı'nın lağvedilmesinden sonra kurulan Asâkîr-i Mansûre-i Muhammediye merkezde tertiplenecek bir ordu olarak düşünüldüğünden ve Tımarlı Sipahilerin ortadan kaldırılmasından dolayı eyaletlerde askerî anlamda boşluk oluştu. Kurulan yeni ordunun Osmanlı topraklarını korumada sayısal anlamda yetersiz olması ve askere alınan gençlerin uzun süre silahlı tutulmasının getirdiği olumsuz sonuçlar -Osmanlı Devleti'nin ekonomisinin tarıma dayalı olması ve tarım iş gücünün uzun yıllar silahlı tutulmasının ziraate zarar vermesi- bir nevi yedek ordu olacak "Redif Teşkilatının" kurulmasını zorunlu kıldı.² Bununla birlikte devletin ekonomik durumunun Mansûre ordusunun asker sayısının artırılmasına izin vermemesi de adı geçen teşkilatın kurulmasında önemli bir rol oynadı.³ Çünkü Redif sınıfı askerler belli dönemler silahlı tutulduğunda ekonomik anlamda nizamiye birlikleri gibi devletin hazinesine yük olmuyordu. Ayrıca ulusal orduların ortaya çıkış sürecinde benzer deneyimleri yaşayan devletler de vardı.

Redif düzenlemesi her ne kadar Sultan II. Mahmud döneminde yapılmaya başlanmış olsa da aslında Sultan III. Selim dönemine uzanan tarihi bir alt yapısı vardı.⁴ Ağustos 1834'ten sonra Anadolu ve Rumeli'de *Asâkîr-i Redife-i Mansûre* adıyla teşkil edilmeye başlanan bu yeni askerî birlikler, ilk etapta yedek ordu olarak düşünülmeyp her sancakta üçer dörder tabur ve her eyalette on-on iki tabur halinde büyük valilerin idaresine verildi.⁵ Ancak Tanzimat dönemi boyunca redif teşkilatında yapılan değişiklikler, bu askerî sınıfın yedek ordu hüviyetine bürünmesini sağladı. Redif teşkilatı açısından Osmanlı Devleti dört bölgeye ayrıldı. Bölgelerde redif sınıfının askerî işlerini yürütecek genel

---

¹ Musa Çadırcı, "Redif Teşkilatı", *Yedinci Askerî Tarih Semineri Bildirileri*, Cilt I, Genelkurmay Basımevi, Ankara 2001, s. 47. Hidayet Kara, *Sultan II. Abdülhamid Dönemi Osmanlı Kara Ordusu (1876-1908)*, Yayınlanmamış Doktora Tezi, Atatürk Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, Erzurum 2013, s. 181.

² Çadırcı, "Redif Teşkilatı", s. 44.

³ Musa Çadırcı, "Anadolu'da Redif Askerî Teşkilatının Kuruluşu", *Tanzimat Sürecinde Türkiye'de Askerlik*, (Der. Tülay Ercoşkun), İmge Kitabevi, İstanbul 2008, s. 31.

⁴ Sultan III. Selim döneminde İstanbul dışında Anadolu'da ve Rumeli'de de Nizam-ı Cedit birlikleri oluşturulmuştur. Bu deneyim Redif teşkilatının kurulması için Osmanlı Devlet adamlarına bir birikim sağlamıştır.

⁵ Uğur Ünal, *Sultan Abdülaziz Dönemi Osmanlı Kara Ordusu (1861-1876)*, ATASE Yayınları, Ankara 2008, s. 41.

karargâh merkezi, toplantı yeri ve bütün askerî malzemelerin saklandığı depo vardı.⁶

1887 Redif Nizamnamesine Kadar Redif Birliklerine Genel Bir Bakış

Redif birliklerine verilen ehemmiyetin artması Avrupa’da yaşanan Prusya-Avusturya (1866) ve Prusya-Fransa (1870) savaşıyla doğrudan alakalıydı. Bu dönme kadar Avrupa’nın büyük güçleri, Almanların ağırlıklı olarak redif birliklerine dayalı askerî gücünü küçümsüyordu. 1870 savaşı öncesi mağrur Fransızların, ordularındaki zabıtlere sadece Almanya’nın haritalarını vermeleri, Fransa’daki kitapçıların vitrinlerini Berlin’deki Fransız askerler için Almanca isimli kitapların süslemesi⁷ bunun kanıtı niteliğindedir. Ancak silahlendirilmiş ulus fikrine dayanan Alman ordularının gerek Avusturya ve gerekse Fransız ordularını yenmesi, aslında iyi eğitim görmüş yedek bir ordunun savaş alanında ne derece kıymetli olabileceğini kanıtladı.⁸ Almanlar bu muzaffer orduyu 1815’lerin başında yaptıkları iki kanunla oluşturmaya başladılar. Bunların ilki 3 Eylül 1814’te çıkarılan *Ulusal Savunma Kanunu*’ydü. Bu kanunla ordunun nefer miktarı nüfus dikkate alınarak sabitlendi. Ayrıca vatanın savunması her Almanın görevi haline getirildi. İkincisi ise “*Landwehr Law*” olarak geçen 21 Kasım 1815 tarihli kanundu. Landwehr birlikleri hem düzenli ordunun rezervini oluşturdu hem de ayrı bir örgütlenme olarak ortaya çıktı. Landwehr birlikleri kendi bölgelerinde toprağa bağlı, ancak aynı zamanda bir yılda iki dönem halinde on dört günlük eğitim gören birlikler idi.⁹

Aslında halk ordularının ortaya çıkması oldukça eskiye dayanmaktaydı. Avrupa’da cereyan eden Yedi Yıl Savaşları, halka dayalı büyük orduların kurulma sürecini başlatmıştı. Batı’da *kura ile askere alma ve milis sistemi güçleri geliştirilerek ihtiyaç anında onları orduya katma* gibi uygulamalar on sekizinci yüzyılda meydana gelen savaşlardan sonra yaygınlaştı ve Fransız İhtilalinden sonra da genel geçer bir durum haline geldi.¹⁰ Ancak Almanlar ortaya çıkmış olan bu yapıyı sistemleştirdi ve saygı duyulacak askerî ve stratejik

---

⁶ Musa Çadırcı, *Tanzimat Döneminde Anadolu Kentleri’nin Sosyal ve Ekonomik Yapısı*, Türk Tarih Kurumu, Ankara 1997, s. 316.

⁷ Fahir Armaoğlu, *19. Yüzyıl Siyasi Tarihi (1789-1914)*, Alkım, İstanbul 2007, s. 325.

⁸ Geoffrey Wawro, *The Franco-Prussian War*, Cambridge, ss. 41-42. <http://www.reenactor.ru/ARH/PDF/Wawro.pdf>. 12.12.2017.

⁹ Prussia and The Evolution.

¹⁰ M. Tanju Akad, *Askerî Tarihte Stratejik Düşünce*, Türkiye İş Bankası Yayınları, İstanbul 2012, s. 113.

bir unsur haline getirdi. Bu hususlara temas edilmesinin temel sebebi, Osmanlı Devleti'nin, askerî hizmeti tebaa için vatan görevi olarak sayması sürecinde özellikle Alman ve Fransız askerî teşkilat yapısından etkilenmiş olmasıdır. Bu iki devletin etkisi belirgin bir şekilde 6 Eylül 1843 tarihinde Serasker Rıza Paşa'nın çalışmalarıyla ilan edilen askerî kanunda görülebilir.¹¹ Ancak bu etki sadece bu kanunla sınırlı kalmayacak ilerleyen dönemlerde daha belirgin bir hale gelecekti. 8 Temmuz 1834'de çıkarılan Redif Kanunuyla oluşturulmaya başlanan bu yeni askerî yapının, 1843 kanunuyla nizamiye birlikleriyle olan irtibatı kuvvetlendi. Yeni düzenlemeyle beş senelik nizamiye süresini dolduran askerlerin, yedi yıl redif sınıfında bulunmaları kararlaştırıldı.¹² 1846'da yapılan askeri düzenlemeyle kura usulüne geçildi ve bu çerçevede her nizamiye ordu bölgesinde muvazzaf alayların sayısı kadar dörder taburlu redif alaylarının kurulması kararlaştırıldı.¹³

Osmanlı Devleti'nin redif birliklerini oluşturmasının en önemli sebeplerinden birisi hakimiyeti altında olan bütün topraklarda, düzenli ordunun kurulmasının getirdiği bazı zorluklardı. Değindiği üzere bu zorlukların başında gelen de kuşkusuz devletin malîdurumuydu. Savaşlardan ve iç isyanlardan yorgun düşen Osmanlı maliyesi üzerine yeni kurulacak olan ordunun getirdiği yük büyüktü. Bu da bir çıkar yol olarak redif birliklerinin kurulmasının önünü açtı. Redife ayrılan neferlerin eğitimlerinin düzenli bir şekilde devam etmesi, askerlerin silahlata alınmaları, eğitim süresi boyunca yapılacak harcamalar ve terhisler gibi işlemler için devlet yeni malî kaynaklar aramaya başladı. Valilere ve mütesellimlere bazı ek malî görevler yükleyen uygulama, vali ve mütesellimlerin eliyle iane-i cihadiye adıyla halka da ek vergiler yükledi. Özellikle tabur talimleri zamanında her tabur için 25 bin kuruş ayrıldı ve bunun iki taksit halinde ödenmesi kararlaştırıldı. Bundan maada değindiği üzere vali ve mütesellimlerin oluşabilecek başka masraflar için harcamalar yapması da öngörüldü.¹⁴

Redif birliklerinin kuruluşu esnasında malî konular sıkıntılı olduğu gibi, talimler konusunda da bazı kargaşalıklar vardı. Redifler yedek ordu hüviyetini

¹¹ Abdülkadir Özcan, "Redif", *Diyanet Vakfı İslam Ansiklopedisi*, s. 525. <http://www.islamansiklopedisi.info/dia/pdf/c34/c340372.pdf>. 14.12.2017

¹² Danişmend, s. 132. Kara, s. 182.

¹³ Ünal, Ünal, *Sultan Abdülaziz Dönemi Osmanlı Kara Ordusu*, s. 41.

¹⁴ HAT., 305/18006. Ancak bu uygulama mütesellimlerin haksız kazançlar elde etmesine sebep olmuştur. Bazı mütesellimler cemaatlerden toplanan paraları rediflerin talimleri için harcanmak yerine kendi zimmetine geçirmiştir. Bkz. Aynı belge.

tam anlamıyla kazanana kadar söz konusu eğitimlerinin toplu olarak bir düzen içerisinde yapıldığını söylemek zordur. Belgelere yansıdığı kadarıyla talimler konusundaki kargaşanın önlenmesi için Dersaat'e bazı öneriler gitti. Bu önerilerin birinde redif taburlarının haftanın belirli günleri köylerinden çağırılıp eğitim görmelerinin ve yeniden işlerine dönmelerinin zor olduğu, aynı zamanda bunun zabitler üzerinde de olumsuz tesiri olduğu belirtildikten sonra, yapılması gereken şöyle ifade edilmiştir:

“...her bir kazanın neferatı taht-ı kaza olan kaziyelerine bir güne cem yed-i bir günde kariyelerine iade mümkün olmak hesabıyla eyam-ı seyfe işden hali vakitleri gözetilerek ruz-ı hızırdan otuz kırk gün mukaddem mübaşeret ve ruz-ı kasımdan yirmi otuz gün müruruna kadar sekiz mah zarfında işten hali vakitlerde dört defa taht-ı kazalarında cem' ettirilerek lazım gelen zabitler üzerinde olarak on beşer gün talim ve taallümlerine layık üzere dikkat olunduğu surette ve senede bir defa ruz-ı hızırdan on gün mürurunda cümlesi tecemmü' ettirilerek yirmi gün taburca bir yer de taallüm ve talim ettirildiği halde...¹⁵”

Tanzimat dönemi boyunca askerî tensikatlar ile bir taraftan malî sıkıntılar ve talimlerle ilgili kargaşalıklar giderilmeye çalışılırken diğer taraftan redif teşkilatı daha muntazam hale getirildi. Bu amaçla neferlere yönelik kanunlar hazırlandığı gibi redif zabitanına yönelik de kanun ve talimatnameler hazırlandı. Osmanlı askerî erkanı askerî tensikatlar çerçevesinde hazırlanan hicri 1275 tarihli *Asakir-i Redife-i Şahane Zabitanına İta olunan Talimat* ile Osmanlı redif zabitleri daha kalifiye hale getirmeyi amaçladı. Söz konusu talimat 24 benttir ve redif teşkilatı ile redif zabitlerine dair tafsilatlı bilgiler içermektedir.¹⁶ Redif birliklerin ihdasından itibaren, neferlerin iyi derecede eğitim alabilmeleri, ancak iyi eğitilmiş zabitlerle mümkün olacağından zaman zaman taşradaki subaylar merkeze götürüldü veya merkezden subaylar taşraya gönderilerek kendilerine eğitim verildi. Örneğin Erzurum Müşiri Esad Paşa'nın isteği üzerine merkezden Erzurum'a subaylar gelmişti. Benzer şekilde Ankara'ya da rediflerin talimi için Dersaadet'ten zabitler gönderilmişti.¹⁷

1869 tarihli köklü askerî değişikliklerden önce yapılan düzenlemelerden biri de redif birliklerinin silahlıta çağırıldıklarında bedel vermek isteyenlerin ne yolla bedel vereceğini düzenleyen 20 Şevval 1278 tarihli nizamname idi.

---

¹⁵ HAT., 305/18006-C

¹⁶ *Asakir-i Redife-i Şahane Zabitanına İta olunan Talimat*, (Mekteb-i Harbiye Taş Destgahında Tabb Olunmuştur.) Fi Gurre-i Zilhicce 1275.

¹⁷ HAT., 1332/51951. HAT., 330/19083-P.

Nizamname ile redif neferlerinin hangi koşullarla ve ne suretle bedel verebilecekleri ayrıntılı bir şekilde ele alındı.¹⁸ Ancak asıl büyük düzenlemeler bahsi geçen 1869 yılında oldu. Ordunun hemen bütün sınıflarını ilgilendiren bu düzenlemeler ile redif teşkilatından da köklü düzenlemeler yapıldı. 1869 yılında yayınlanan Nizamnameyle rediflik süresi altı yıla indirildi.¹⁹ Nizamname ile redif birlikleri *mukaddem* ve *tali* olmak üzere iki farklı sınıftan oluşturuldu.²⁰ İki yüz kırk taburdan oluşacak olan redif birliklerinin neferleri nizamiye sürelerini tamamlayan neferler ile beş yıl üst üste kuraya katıldığı halde kendisine kura isabet etmeyip yaş haddinden redife ayrılan kişilerden oluştu. Nizamnamede ayrıca redif bölgeleri, izin işleri, yer değiştirme ve eğitim meselesi gibi konular da yer aldı. 1869 yılı Redif Nizamnamesine göre redif birliklerinin her an bir savaşa hazır olmaları için senede bir ay bağlı buldukları Redif Dairelerinde talim görmeleri kararlaştırıldı. Redif birlikleri talimleri süresince seferber hale gelme, harp düzeni alma, silahları tanıma ve silahları iyi derecede kullanmak üzere eğitilmeleri hususu bu kanunla karar bağlandı. Kanuna göre neferler talim için silahaltına alındığında kendilerine maaş ve ta'ynat verilir. İhtiyaç duydukları giyim kuşam malzemeleri bölgelerindeki redif depolarından karşılanırdı.²¹

Bu dönemde sadece kura kanununda redif birliklerinin eğitimine yer verilmekle yetinilmedi. Ayrıca bu birliklerin düzenli olarak eğitim görmeleri için bir de talimatname hazırlandı. Talimatname *Asakir-i Redife-i Mülükanenin Nizaman Beher Sene İcrasına Borçlu Oldukları Talime Dair Talimatname*” adıyla hazırlandı ve yayımlandı. Bu talimatnameyle her sene yeniden çıkarılan redif talimiyle ilgili emirlere son verildi.²² Talimatnamenin birinci maddesinde redif birlikleriyle ilgili bir tanımlama yapıldı ve bu birliklerin hangi sınıflardan oluştuğu açıklığa kavuşturuldu. Elli üç maddeden oluşan talimatnamede redif

¹⁸ Bkz. *Efrad-ı Redifeden Tabur Silahaltına Alınacak Olduğu Halde Bedel Vermek İsteyenler İçin İttihaz Olunacak Usulü Şamil ve Beş Bendi Müştemil Nizamnamedir*, Matbaa-i Amire, 20 Şevval 1278.

¹⁹ Ünal, Ünal, *Sultan Abdülaziz Dönemi Osmanlı Kara Ordusu*, s. 41.

²⁰ Odile Moreau, *Reformlar Çağında Osmanlı İmparatorluğu Askeri “Yeni Düzen”in İnsanları ve Fikirleri 1826-1914*, İstanbul Bilgi Üniversitesi Yayınları, İstanbul 2010, s. 18.

²¹ Geniş bilgi için bkz. Ünal, *Sultan Abdülaziz Dönemi Osmanlı Kara Ordusu*, s. 41.

²² Asakir-i Redife-i Mülükanenin Nizaman Beher Sene İcrasına Üçüncü Defa Neşr Olunan Talimattır. (Talimatnamenin yayın yeri ve tarihi yoktur. Ancak aktarılan bilgiler incelendiğinde Sultan II. Abdülhamid devri öncesine ait olduğu anlaşılmaktadır.) <http://kutuphane.atauni.edu.tr/yordambt/yordam.php>. Ayrıca bkz. Mukarrer Olan Nizamı Vechile Asakir-i Redife-i Şahanenin İcra Edecekleri Sene Talimine Ne Suretle Celb Olunacağını Mutazammın Talimatıdır. <http://kutuphane.atauni.edu.tr/yordambt/yordam.php>.

birliklerinin eğitimleri, silahaltına çağırılmaları ve hangi durumlarda kendilerine izin verileceği gibi konulara yer verildi.²³

Hüseyin Avni Paşa'nın yürüttüğü (1869) askerî tensikatla redif birlikleri tam olarak yedek ordu olarak teşkilatlandırmışsa da²⁴ Sultan II. Abdülhamid dönemine kadar bu birlikler gerçek anlamda eğitilmiş bir orduyu oluşturmaktan uzaktı. Çünkü bu birliklerin neferlerinin önemli bir kısmı hayatlarının hiçbir döneminde muvazzaf birliklerde eğitim almıyordu. Muvazzaf birliklerinden gelenlerin, eğitim görmemiş kişilerle aynı birliklerde yer alması ise başkaca bir sorundu. Bu durum özellikle seferberlik sırasında ordunun ahenginin bozulmasına sebep oluyordu. Nitekim bu yapının olumsuz sonuçları 1877-1878 tarihli Osmanlı-Rus harbinde acı bir şekilde test edildi. Osmanlı Redif birliklerinin önemli bir güç olması, esasen Sultan II. Abdülhamid döneminde Alman askerî modelinin benimsenmesi ve bu yönde yapılan ıslahatlarla mümkün oldu. Ancak çağdaşı Avrupa devletlerinin benzer birlikleri ile karşılaştırıldığında bu dönemde de redif firkalarının eksiklikleri çoktu. Bundan dolayı Sultan II. Abdülhamid'in tahttan indirilmesinden sonra yeni talimnameler hazırlandı.²⁵

Sultan II. Abdülhamid'in kontrolünde Osmanlı devlet erkânının Doksan Üç Harbinden sonra giriştiği askerî ıslahat, 1883'ten itibaren ise Alman subay ve uzmanları vasıtasıyla devam ettirilen süreç Osmanlı ordusunun bütün sınıflarında önemli düzenlemelerin yapılmasının yolunu açtı. Bu düzenlemelerden etkilenen önemli bir askerî sınıfta kuşkusuz Redif teşkilatı oldu. Bu dönemde Redif teşkilatına dair müstakil bir kanun hazırlandı ve söz konusu bu askerî birliklerin önceki dönemlere göre daha iyi eğitilmesi, daha donanımlı ve dikkate değer bir güç olması için tensikat yapıldı. Redif kanunu yürürlüğe girmeden önce 1886'da Ahz-ı Asker Kanununda yapılan değişiklikle, daha önceki kanunlarda yer alan "yaş haddi tecavüzü" ortadan kaldırıldı, böylece askerlikle mükellef olan her gencin belli bir süre nizamiye birliklerinde eğitim görmesi sağlandı.²⁶ Buradaki temel amaç redif sınıfına ayrılacak olan

---

²³ Bkz. Asakir-i Redife-i Mulukanenin Nizaman Beher Sene İcrasına Üçüncü Defa Neşr Olunan Talimattır

²⁴ Moreau, *Reformlar Çağında Osmanlı*, s. 17.

²⁵ Cahide Bolat, *Redif Askerî Teşkilatı (1834-1876)*, Ankara Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Yakınçağ Tarih (Yakınçağ) Anabilim Dalı, Ankara 2000, s. 113.

²⁶ Y. EE., 113/2. 3, Bkz. Hidayet Kara, *Sultan II. Abdülhamid Dönemi Osmanlı Kara Ordusu (1876-1879)*, Atatürk Üniversitesi Sosyal Bilim Enstitüsü, (Yayımlanmamış Doktora Tezi), Erzurum 2013.

gençlerin iyi derecede silah kullanma ve seferberlik bilgisine sahip olmasını sağlamaktı.

1887 Redif Nizamnamesine Göre Redif Birliklerinin Silahaltına Alınması ve Eğitim

Osmanlı Devlet erkânı yukarıda da değinildiği üzere Doksan Üç Harbinden sonra bütün askerî birliklerde tensikat yapmak amacıyla yoğun bir mesai harcadı. Bu askerî sınıflar içerisinde Redif birliklerinin de önemli bir yeri vardı. Redif teşkilatına dair yapılan düzenlemelerin en önemlilerinden biri 16 Eylül 1303'te (28 Eylül 1887) redif teşkilatını yeniden ele alan *Kuvve-i Redife-i Şahaneye Dair Kanunname* idi.²⁷ Hazırlanan bu kanun altı fasıldı. Kanunun dördüncü faslı redif birliklerinin silahaltına alınmasıyla ilgili konuları ve altıncı faslı da redif birliklerinin görecekları eğitimle ilgili konuları içerdi.²⁸ Hazırlanan kanun bir anda bütün fırkalarda yürürlüğe konulmayıp aşamalı bir şekilde uygulamaya geçildi.²⁹ Kanun metni matbu halde basılarak bütün ordu bölgelerine gönderildi.³⁰ Kanunla redif teşkilatının, nizamiye teşkilatı gibi belli bir düzen içerisinde olması amaçlandı. Ma'mafi kanunun sahada uygulanması problemsiz olmadı.³¹

1887 redif kanuna göre bu birliklerin silahaltına çağırılması ve terhis edilmesi belli kurallara bağlandı. Redif birlikleri silahaltına çağrılırken, neferlerin redife ayrılma tarihleridikkate alınırđı. Böylece yeni terhis olmuş kişilerin silahaltına alınmamasına dikkat edilirdi.³² Buna göre önce redife ayrılanlar ilk olarak silahaltına çağrılacak birlikleri oluşturuyordu. Rediflerin silahaltına çağırılmasıyla ilgili plan Seraskerlik Makamınca hazırlanır ve padişahın onayına sunulurdu. Padişahın iradesiyle hangi redif birliklerinin silahaltına alınacağı belli olmuş olurdu. İradeden sonra karar ilgili ordu bölgelerine bildirilirdi. Silahaltına çağrılacak olan redif neferlerinin, kendi redif

---

²⁷ Kara, s. 183.

²⁸ Y.EE. d., 1197.

²⁹ Y. MTV., 13/24.

³⁰ Dördüncü Orduyu Hümayuna mensup on üçüncü ve on dördüncü redif fırkaları ve Beşinci Orduyu Hümayuna mensup yedinci ve on sekizinci redif tertibat-ı cedidesine tevfi kanun teşkilatını mübeyyin cetvel kodu verilmiş olan belgede mevcuttur. Bu belge ile redif fırkalarının tertibatı hakkında ayrıntılı bir bakış açısı kazanılabilir. Ayrıca ordular arası redif fırkalarının tertibatındaki farklılıklarda bu tür belgelerle ortaya çıkarılabilir. Y.MTV., 75/53.

³¹ Geniş bilgi için Bkz. Y. MTV. 47/184; 64/13.

³² Y.MTV., 262/74; 278/97. Bkz. Kara, s. 189.

daireleri içerisinde alaylar bazında dengeli bir şekilde dağılmasına dikkat ederdi.³³

Sultan II. Abdülhamid döneminde Ahz-ı Asker Kanunu ile nizamiye birliklerinde bedel-i şahsi tamamen kaldırılmış olmasına rağmen, redif sınıfı için bu uygulama yürürlükte bırakıldı. Ancak bu haktan yararlanmak belli kurallara bağlandı. Söz konusu usule göre; redif taburları silahaltına çağrıldığı zaman ticaret, ziraat ve benzeri başka işlerle uğraşan kişiler, eğer işlerine bakacak kimseleri yoksa bedel-i şahsi verebilirdi. Ancak bu kişilerin en az bir nöbet bizzat kendilerinin silahaltında olması zorunlu idi.³⁴ Böylece Ahz-ı Asker Kanununda yaş haddi tecavüzünün ortadan kaldırılma gerekçesi olan her neferin nizamiye fırkalarında silahlı eğitim görme zorunluluğu, redif sınıfı içinde getirilmiş oldu. Bedel-i şahsi verenler en az bir nöbet silahaltına alınarak silahlı eğitim görmelerinin devamı sağlandı. Bu zorunluluk savaş anında hazır bir yedek orduya duyulan ihtiyaçtan ileri gelmekteydi.

1887 Redif Kanunuyla, birliklerin dönüşümlü olarak -örneğin tek numaraya sahip redif birliklerinin birinci yıl, çift numaraya sahip redif birliklerini ikinci yıl- ve nizamiyeden terhis tarihlerine dikkat edilerek iki yılda bir silahaltına çağırılmaları kararlaştırıldı. Redif askerleri celp emriyle bağlı buldukları tabur merkezinde toplanırlardı. Talim zamanları redif birliklerinin bulunduğu mahallin iklimine ve arazi şartlarına göre işlerin en az olduğu mevsimde yapılırdı.³⁵ Böylece talime katılacak olan neferlerin özellikle tarım işiyle uğraşanların talim zamanlarının işlerinin bittiği bir döneme gelmesine dikkat edilirdi. Her redif taburu için yapılması gereken talimler ve talimin yapılacağı dönem kanuna ek olarak hazırlanmış cetvellerde ayrıntılı bir şekilde belirtildi. Bu cetveller hazırlanırken değinildiği üzere iklim şartları ve bölgelerdeki iş yoğunluğu dikkate alındı.³⁶

Kanuna göre, rediflerin eğitim zamanları ramazan ayına veya bayramlara denk gelirse veya doğal afetler gibi sebepler bu talimlere engel olursa bu durumda Seraskerlik Makamının müsaadesiyle talim dönemi aynı sene içerisinde başka bir tarihe ertelenirdi. Cetvellerle belirlenen tarihlerde redif birliklerin silahaltına alınabilmesi için celp işlemlerinin önceden tamamlanması

³³ Y.EE. d., 1197, ss. 16-28. Kara, s. 189.

³⁴ Kara, s. 189.

³⁵ Y.EE., d. 1197, ss. 21-28.

³⁶ Örneğin I. Ordu bünyesindeki Bursa Redif Alayı eylül ayında eğitim görürken, IV. Ordu bünyesindeki Erzurum Redif Alayı mayıs ayında eğitim görüyordu. Ş.D., 2085/65. Y.EE., d. 1197. Kara, s. 190.

ve ilgili birimlere gönderilmesi gerekirdi.³⁷ Redif bölge komutanlıklarının kendilerine gelen celp emrini, ilgili redif neferlerine ilan etmesi gerekiyordu.³⁸ Aksi halde rediflerin toplanması esnasında usulsüzlükler yaşanıyordu ve bu durum merkeze şikayetlerin gitmesine sebep oluyordu.³⁹ Devlet usulsüzlükleri önlemek için şikâyet konularını teftişe tabi tutuyordu. Ancak ulaşım ve iletişimdeki aksaklıklar usulsüzlüklerin devamını sebep oluyordu. Devlet merkezi askerî teşkilat ile taşradaki ordu bölgeleri arasında düzenli bir iletişim kurulması amacıyla modern haberleşme sistemlerinin askerî birliklerde kullanılmasına ehemmiyet veriyordu. Bu durum hem Seraskerlik Makamının ordular üzerindeki denetimini artıracak hem de ordular arası ahengi sağlayacak önemli bir konuydu. Bundan dolayı Sultan II. Abdülhamid döneminde özellikle askerî bölgelere telgraf hatlarının götürülmesine -tek sebep bu olmamakla birlikte- büyük ehemmiyet verildi.⁴⁰

Birlikler tabur merkezlerinde toplandıktan sonra talimleri başlardı. Her bölük dördüncü takımının kumandası altında bulunurdu. Talim zamanlarında redif zabıtları birliklerinin bağlı bulunduğu bölgeden ayrılamazlardı. Talim için toplanan neferlere redif depolarından bir kat elbise, bir fes, bir çift ayakkabı verilirdi. Ayrıca her neferin ihtiyaç duyacağı askerî malzemeler de yine bağlı oldukları birliklerin redif depolarından karşılanırdı. Talim bittikten sonra dağıtılan malzemeler toplanır ve redif depolarına kaldırılırdı.⁴¹

Sultan II. Abdülhamid döneminde hazırlanan ve uygulamaya konulan 1887 tarihli redif kanunu ile bu birliklerde nispeten bir iyileşme olmuşsa da yaklaşık on sene sonra meydana gelecek olan Osmanlı-Yunan (1897) harbinde istenen sonucun tam olarak elde edilemediği anlaşıldı. Savaş sırasında redif birliklerinin eğitimleriyle ilgili eksiklikler daha net görüldü. Özellikle bu neferlerin Almanya'dan alınan yeni silahlara (mauser) alışık olmadıkları anlaşıldı. Bu da redif birliklerinin silahlı eğitimlerinin yetersizliğini ortaya çıkardı. Bunun üzerine Osmanlı ordusunun büyük kısmını oluşturan redif birliklerinin talimleri için yeni bir takım ıslahat programları hazırlandı. Islahat programlarıyla birlikte yeni talim programları oluşturuldu. Yeni talimlerin üç devir halinde yapılması kararlaştırıldı. Birinci devir talimlerinin yirmi gün sürmesi ve bu zaman zarfında askerlerin muhtelif silahlarla nişan talimleri

³⁷ A) MTZ (04), 25/74. Y.EE.d., 1197, ss. 29-39.

³⁸ Bkz. Celp emri çıkan birlikler: A.) MKT. MHM., 613/9-1,2.

³⁹ A.) MKT. MHM., 616/38.

⁴⁰ İ.DH., 741/606-13-3. Y.MTV., 89/25

⁴¹ Y.EE.d., 1197, ss. 29-39.

yapmaları ve bunun haricinde araziden yararlanmayı öğrenip, takım talimi yapmaları planlandı. Otuz gün sürecek olan ikinci devir talimleri bölük talimi, bölük muharebesi, bölük harp yürüyüşü, açık ordugâh ve ileri karakol; tabur talimi, tabur muharebesi, tabur yürüyüşü; alay talimi, alayın muharebesi, alayın harp yürüyüşü, açık ordugâh ve ileri karakol gibi eğitimleri kapsadı. Son devirde ise bölüğün yoklaması, resmigeçidi; tabur yoklaması, resmigeçidi; alay yoklaması ve resmigeçidinin yapıyordu.⁴² Redif talimleri esnasında herhangi bir sınıfın eğitimden istisna edilmemesi de alınan yeni kararlardandı. Söz konusu yeni duruma göre jandarma efradından maada her ne vazifesi olursa olsun bir ay talim için silahaltına alınacak olan redif neferlerinden hiç kimse eğitimlerden istisna tutulmuyordu.⁴³

Redif Birliğinin Silahlı Talimi

Yeni düzenlemeyle redif alay kumandanlarının, talim sırasında kendi alayları dairesinde ve talimlerin yapıldığı tabur merkezinde on beş gün kalması zorunluydu. Alay kumandanı bu süre zarfında neferlerin talimini gözlemleyip eksikliklerin giderilmesi konusunda sorumluydu.⁴⁴

⁴² Y. PRK. ASK., 137/27. Kara, s. 192.

⁴³ DH. MUİ., 89/60-1. Osmanlı Devleti içinde bulunduğu koşullar itibariyle kendi askerî birliklerinin eğitimi ve donanımlı olması için elde olan imkanlar dahilinde tensikatlar yaptığı gibi, gerek kendisine bağlı Bulgaristan gibi yerlerin ve gerekse Balkanlardaki diğer küçük devletlerin askerî eğitimlerini ve manevralarını yakından takip ediyordu. Bkz. A.) MTZ. (04), 159/70-1,2. BEO., 05-03.

⁴⁴ Kara, s. 192.

1909 Tarihli Talimnameler (Dört Haftalık-Altı Haftalık Redif Eğitimi)

Redif birliklerinin kurulmasından itibaren gerek teşkilatlanma açısından ve gerekse eğitim açısından kanunlardan ve talimatlardan da anlaşılacağı üzere daha iyi bir askerî yapıya oluşturmak için sürekli olarak tensikat yapıldı.⁴⁵ Bu babda miladi 1909'da biri dört haftalık ve diğeri altı haftalık iki talimname hazırlandı.⁴⁶ Talimnameler ile rediflerin bir ay içinde yapacakları eğitim gün gün belirlendi.⁴⁷ Altı haftalık olarak düzenlenen talimnamenin girişinde söz konusu bu kanunun hazırlanış amacı şöyle ifade edildi:

*Osmanlı Redifleri ordunun kısm-ı azamini teşkil ettikleri halde sınıf-ı mezkûre dahil olan efradın bir kısmı vaktiyle hiç talim ve terbiye görmedikleri gibi görmüş olanlarda ihtiyacat-ı hazıraya göre yetiştirilmemiş olduklarından bu hal ile kendilerinden muharebat-ı müstakilede Osmanlı ordusunun şan ve şerefiyle mütenasib hizmetleri beklenemeyeceği aşıkardır. Hükümet-i Meşrutemiz ordumuzun yeni baştan siyak ve vahid üzere en yeni usullerle yetiştirilmesi lüzumunu nazar-ı dikkate aldığından geçen sene yapıldığı gibi bu sene dahi ordunun kuvve-i ihtiyatıyesi ile redif sınıfından bir kısım mühemminin altı hafta müddetle silahaltına celbine karar vermiştir.*⁴⁸

Redif birliklerinin eğitim esnasında ihtiyaç duyulacak bütün malzemelerin önceden hazırlanmış olması, nefer başına düşen cephanenin ilgili yerlere gönderilmiş olması gerekiyordu. Redif Talimnamesine göre redif neferleri eğitim amacıyla birliklerinde toplandıktan sonra birinci gün ilk önce tıbbi muayeneden geçirilerek sağlık durumlarıyla ilgili bilgi sahibi olunurdu. Sağlık sorunu olmayan neferlere askerî elbise ve teçhizatları bağlı buldukları redif taburları bölgelerindeki redif depoları aracılığıyla dağıtılırdı. Bu işlemlerden sonra aynı gün içerisinde zabıtlar marifetiyle bir saatlik ders yapılırdı. Bu ilk derste genel kurallar neferlere anlatılır; askerî görev ve sorumluluklarıyla, askerî cezalar hakkında bilgi sahibi olmaları sağlanırdı.

⁴⁵ Örneğin ikinci redif müfettişliğine mensup birinci ve ikinci sınıf tabur ve fırkaları dairesi birleştirilerek teşkilatı mebhüs 13 fırka 121 tam ve 6 kadro taburundan ibaret olmak üzere merbut nizamı harb mucabince tadiline... A.) MKT. MHM., 608/9.

⁴⁶ Atatürk Üniversitesi Merkez Kütüphanesi Seyfettin Özege Salonunda eski harflerle matbu halde basılmış olan bu talimnameler muhtemelen biri diğerrinin genişletilmiş halidir.

⁴⁷ Söz konusu dört haftalık ve altı haftalık talimname programları arasında belirgin farklar olmadığından makale hazırlanırken dört haftalık program dikkate alınmış ve altı haftalık talimname ile karşılaştırılması yapılmıştır.

⁴⁸ Altı Haftalık Redif Talimlerine Mahsus Program ve Taksim Zamanı, Matbaa-i Askeriye, 1326, s. 1.

Birinci haftanın ikinci gününde toplanmış olan redif birliklerinin asıl talimleri başlardı. Eğitim programı sabah ve öğleden sonra olarak ikiye ayrıldı. Ayrıca yapılacak olan talimlerin süresi ve hangi saatler içerisinde yapılacağı da programda yer aldı.

Kanunda dört hafta boyunca yapılacaklar şöyle anlatılmıştır:

Birinci Hafta Birinci Gün

- Elbise-i askeriye iksa, hamam ve muayene-i tıbbiye, muamelatı kuyudiye.

- Bir saat kadar ders. Takım zabitanları marifetiyle: suret-i umumiyyede vezaif-i askerîyeye, mücazat-ı askeriye. İtaat ve inzibata dair.,

Birinci Hafta: İkinci Gün: Kabl-ez Zuhur

- Bir saat ders. Takım zabitanları marifetiyle silah ve cephane; nişangahın mükemmelen tarifi ve her nefer tarafından öğreninceye kadar müzakere; tüfenk sökölüp takılması.

- 45 dakika nişan talimi: kabzanın kavranması; nişan almanın ve tetik düşürmenin sureti salimde talimi ve müzakeresi.

- 2 saat 15 dakika münferiden talim. Kaide-i esasiye, dururken hareketler yürürken hareketler mütenâviben yaptırılmalı taksim-i zaman:

- 20 dakika münferiden tüfenk hareketleri; küçük zabitanın tahtı taliminde olarak bir taraftan takım zabitleri de takımlarında birer birer beher neferin karşısında geçerek hareketleri görürler ve tashih ederler.

- 15 dakika takımlarca sabit hareketler.⁴⁹ Saf-ı harp nizamında ileri ve geri, yarım sağa ve yarım sola yürüyüş. Bundan esas çarpılmaksızın ve hizayı muhafaza için telaş ve tereddüt yapılmaksızın, takmak uzunca mesafeler takt etmesidir.

- 20 dakika yere yatmak ve diz çökmek. İbda bizzat zabıt tarafından hem tarif edilmeli ve hem de bil fiil yapılıp gösterilmeli ve bade küçük zabitan marifetiyle talim ettirilmeli ve takım zabiti birer birer her nefere yaptırıp tashih eylemeli.

- 15 dakika takımlarda manga kolu teşkiliyle bu kolda hareketler; manga kolundan nısf koluna ve saf harbe geçmek ve saf harpten nısf ve manga kollarına geçmek marş; marş! İle. Çarhlar henüz talim edilmeyecektir.

- 20 dakika ayakta; yatarken ve diz üstünde münferiden silahlı doldurmak ve boşaltmak.

⁴⁹ Bütün harekât gerek şimdi ve gerekse atiyen, bilhassa uzun adımla ve adi adımla yaptırılıp talim adımıyla çok uğraşılmamalıdır.

Osmanlı Redif Teşkilatında Talim: 1909 Tarihli Talimname Örneği

- 15 dakika münferiden koşar adım
- 15 dakika münferiden: ateş için-doldur ve yayılım ateş.
- 15 dakika bölük kumandanı bölüğü toplayarak: saf harp nizamı ve bu nizamdan takım kolu teşkilini ve takım kolundan saf harp teşkilini (kafesi, yerinde) tarif ederek ve icra ettirerek ve adi adımla uzunca bir cephe yürüyüşü yaptırarak (bölük talimi hareketi için hazırlık) sabah talimine hitam verir.

Birinci Hafta İkinci Gün: Ba'dezzuhr

- 45 dakika silah tâthîrine dair bölük kumandanı tarafından zabitan ve küçük zabitan ders (bölük kumandanı esnayı müzakere suallerini yalnız küçük zabitan tevcih etmelidir.)

- 45 dakika nişan talimi: küçük zabitan beher nefere münferiden yatarak istinatsız nişan vaziyetini talim ettirir. Bu esnada takım zabitanları de takımlarda beher nefere ayrı ayrı bervec-i âtî hareket yaptırıp tashih ederler: kabza kavramak, tetik düşürmek, ayakta istinatsız nişan vaziyeti için tüfeği yavaş yavaş omuza götürüp çekmek.

- Bir saat otuz dakika arazide⁵⁰ münferiden avcılık terbiyesi ve dağınık nizam talimi. Bu birçok saat zaman yarımşar saatlik 3 devreye taksim edilecek bölük üç takımdan beheri bir devrenin hareketlerinden ve müzakere ve talimlerden başlayıp ... üç devreyi bitirecektir.

Birinci devre: (birinci istasyon): avcı hattı teşkili ve avcı hattın hareketleri. Bu devreyi tali edecek olan takımın kumandanı evvela birinci bade ikinci, bade üçüncü ve ilh. Mangaya (1 manga başı ile 8 nefer) ileri alarak. Harekâtı her mangaya ayrı ayrı yaptırmalı be bu esnada diğer mangalar yalnız o mangayı seyretmelidir.

İkinci Devre (ikinci İstasyon): araziye anlamak ve tarif etmek hususunda ders ve müzakere. Maksat, her neferin ayakta, diz üstte ve yatarken verilen herhangi bir istikamette gözüne görünen arazi nikat ve tafsilatını anlatabilmelidir.

Üçüncü Devre (üçüncü istasyon): azide hedefleri gözle bulup tanımak ve mesafe tahmin etmek ve nişan almak. Bu devre için evvelden bazı şeyleri hazırlamak lazımdır. Şöyle ki: muhtelif mesafelerde, muhtelif renkli zemin üründe kısmen gölgeli kısmen güneşli yerlerde müteaddit ve mütenevvi hedefler ihzar edilmelidir. Şimdilik azami mesafe 400 m. Mesafe tahminini teshil etmek

---

⁵⁰ İşbu programda başka bir şey söylenmemiş olduğu takdirde kışlanın civar ve ittisâlinde azimet ve avdet için sarf olunacak zamanlar buradaki hesaplarda dahil değildir.

için, ayrı ayrı istikametlerde olmak üzere, vahid kıyâsîler işaret olunmak lazımdır.⁵¹

Bu hazırlıklar bervech-i âtî kroki bir misal teşkil eder.⁵²

45 dakika esliha tehiri. İkinci kıdemsiz zabitin tahtı idaresinde olarak.

Bir saat koğuşlarda elbise ve teşhizat askeriye... ilh. Tehiri ve yırtık söküük tamiri.⁵³ En kıdemsiz zabıt tahtı idaresinde olarak.

Birinci Hafta Üçüncü Gün: Kabl-ez Zuhur

- Bir saat ders. Zabitan marifetiyle. İkinci günün sabahı ders tekrar olunacak ve ilaveten mevadî atıye müzakere eyleyecektir. Tetik düşürmesi üzerine silah dahilinde vukua gelen hal yani kapak aksamının harekât-ı müşterekesi ve bunun fişengi tesiri ve barutun yanması.

- 45 dakika nişan talimi. İkinci gün sabah talimden olduğu gibi zabitler beher neferi yayarak istinatsız nişan vaziyetinde kontrol ederler (nişan altı veyahut nişan gözlüğü vasıtasıyla). Küçük zabitler ise ayakta istinatsız nişan vaziyetini talim ederler. Zabıt ve küçük zabıttandan boş lakan efrat kollarını kotandırmak için, bu nişan vaziyetlerinden maada silahlı idman harekâtı da yaparlar. Nihayetinde 5 dakika müddet-i umum efrad tüfengi ileri uzatıp yine kolları bükme (iki kol ile) hareketini yaptırmalı; lakin fazla yorgunluğa da meydan vermemeli.

- İki saat münferiden talim zamanı taksimi:

On beş dakika münferiden tüfenk hareketleri. İkinci günde olduğu gibi.

15 dakika yürüken silah doldurmak; hücum için silah indirmek, süngü takmak.

On dakika yere yatmak; diz çökmek

Yirmi dakika takımca hareketler ma çerhler.

Yirmi dakika ayakta, diz üstünde yatarken münferiden silah doldurmak, münferiden yayılım ateşi.

10 dakika münferiden koşar adım durmak ve adi adıma inmek; marş marş kumandasıyla koşmak

30 dakika bölük talimine hazırlık olacak hareket: saf harp nizamında hareketler; takım kolu teşkili, bölük kolunun tarifi ve teşkili; hatime olarak yine saf harpte uzunca bir cephe yürüyüşü- kafesi adı adıyla.

Birinci Hafta Üçüncü Gün: Ba'dezzuhr

---

⁵¹ Kroki ektedir.

⁵² Kroki Ektedir.

⁵³ Maksat elbise ve teşhizatı askeriye... ilh. Ertesi gün için ihzarıdır.

Osmanlı Redif Teşkilatında Talim: 1909 Tarihli Talimname Örneği

- 45 dakika bölük yüz başısı tarafından zabitan ve küçük zabitan ders: endaht nazariyatından.

- 30 dakika nişan talimi kabl-zuhurda olduğu gibi.

- 1 saat 30 dakika arazide talim ve terbiye. Esasen ikinci günde olduğu gibi. Lakin hususat atıye ilave olacaktır. *Birinci Devre*: manga manga avcı hattının aralıklarını doldurmak ve avcı hattını uzatmak; takımca avcı hattı teşkili, verilecek yürüyüş istikamet noktaları üzerine uzunca hareketler; basit bir surette cephe tebdili yani çarh. *İkinci Devre*: nişan almada tester için ve tüfeği istinat ettirmek için araziden istifade. *Üçüncü Devre*: 600 metreye kadarda bazı hedefler ilavesi

- 45 dakika esliha tathîri, ikinci kıdemsiz zabitanın tahtı idaresinde olarak.

- 1 saat koşuhalde elbise ve teçhizatı askeriye... ilh. tathîri ve yırtık ve söküük tamiri, en kıdemsiz zabitanın tahtı idaresinde olarak.

Birinci Hafta Dördüncü Gün: Kabl-ez Zuhur

- 45 dakika ders. Zabitan marifetiyle endaht nazariyatından.

- 30 dakika nişan talimi. İkinci gün olduğu gibi. İlave yatarak istinatsız vaziyetinde manevra fişegiyle endaht; bittabi münferiden.

- 2 saat arazide talim ve terbiye, ikinci ve üçüncü günlerde olduğu gibi.

İlaveler:

- Birinci Devreye İlave: sıçramalarla ilerlemek. İkinci Devreye İlaveler: Avcı ateşinin tarifi ve manga manga müzakere ve icrası. Bidayeten hedef vazı'na hacet olmayıp, hedef makamında arazide nokta ve izler verilmelidir. Kumanda ve emirlerin hissen itasına ve iyi takip olup anlaşılmasına ve nişangahların doğru alınmasına dikkat.

Avcı Devreye İlaven: 800 metreye kadar muhtelif mesafelere merkûz hedefleri gözle görüp tanımak ve tarif edip tanımak ve efrad tarafından da tarif edilmek manga manga.

Mesafe Tahmin kezalik manga manga.

Bu müddetten artacak dördüncü yarım saat zarfında, bölük kumandanı bölüğü toplayarak takım kolu teşkil eder ve takımın birini ava çıkararak bade takımla onu temdid ve diğer takımla teksif etmek (yani aralıkları doldurmak) suretiyle bütün bölüğü ava yayarak ve bütün yayılmış bölükle gayet basit ve fakat mühimma imkân uzun ileri, geri yarım sağa, yarım sola hareketler yaptırır.

Birinci Hafta Dördüncü Gün: Ba'dezzuhr

- 1 saat ders. Bölük kumandanı tarafından zabitan küçük zabinata: muharebede silahın hüsn-i istimaline dair ve piyade muharebesinin esaslarına dair.

- 45 dakika nişan talimi. Kablel zuhur olduğu gibi.
- 1 saat 30 dakika talim. Zamanın taksimi:
- 15 dakika, talim sıralarını ayırarak, bütün sıracı müctemian tüfenk yürüyüşte hareketler.
- 15 dakika. Yine takım sıralarını ayırarak, bütün sıracı müctemian ayakta, diz üstünde ve yatarken dolduruş ve ateş.
- 15 dakika nısf takımlarla yürürken silahı doldurmak ve boşaltmak, hücum için silah indirmek, marş marş süngü davran.
- 30 dakika bölük talimine hazırlık hareketi: manga kolundan takım ve bölük kolları teşkili; muhtelif kol nizamlarında uzun uzun uzun yürüyüşler.
- 45 dakika esliha tathîri.
- 45 dakika koğuştaki elbise ... tathîri ve ilh. (İdare ve nezaret, şimdiye kadar olduğu vecihle)

Birinci Hafta Beşinci Gün Kabl-uz Zuhur

- 45 Dakika ders. Zabitan marifetiyle. Endaht nazirayatına, muharebede silahın hüsn-i istimaline ve piyade muharebesinin esaslarına dair.
- 45 dakika nişan talimi. Şimdiye kadar olduğu gibi.
- Bade hakiki endaht: birinci ders endahtı vazifesi (150 metre; yatarak istinatsız, başlı daire hedefi, 3 mermi). Her zabıt kendi takımının neferatına endaht ettirecektir. En evvel endahtı icra eden takım endahtı bitirdikten sonra ve diğer takımlar endaht sırası kendilerine gelmek üzere iken, endaht meydanı karibinde 45'şer dakika arazi tarifi mesafe tahmini ve araziden istifade hususatını talim ve müzakere edecekler ve fakat efrad yürümeyeceklerdir. Her takım kışlaya avdet ettikçe, kendi zabitanın tahtı idare ve nezaretinde olarak, 45 dakika esliha tathîri yapacaktır.

Birinci Hafta Beşinci Gün: Ba'dezzuhr

- 45 dakika bölük kumandanı tarafından zabitan ve küçük zabitan ders. Dördüncü günkü dersin mabadi.
- 45 dakika iyi endaht etmeyenlere yani berveci-i bâlâ 3 merminin beheriyle vasatı olarak 2 numaradan az vuranlara nişan talimi
- Ameli ders ve müzakere halinde avcı hendeği ...
- 1 saat koğuştaki elbise .... İlh. (her zamanki gibi)

Birinci Hafta Altıncı Gün: Kabl- ez Zuhur

- 30 dakika nişan talimi
- 20-25 kilometrelik bir yürüyüş.
- Yürüyüş inzibatına fevkalade dikkat. Efradın tard ve sakin bir surette ve fakat serbest ve genişçe adımlar ile yürümesi (küçük molalar dahil hesab olmayarak, 10 dakikada 1 kilometre)
- Yürüyüş esnasında arazinin müsait olduğu mahallerde bölük kumandanı bütün bölüğü av yaparak uzun avcı hatlarıyla 1000 metre derecesinde ve daha ziyade mesafeler kat' ettirmeli ve efradı büyük kıta dahilinde araziden istifade alıştırmalıdır.
- Bir nevi yürüyüşlere tabur kumandanı da iştirak etmeli ve esnayı meşiyette bölük kumandanına gayet basit muharebe meseleleri vermelidir.

Birinci Hafta Altıncı Gün: Ba' dezzuhr

- 45 dakika, esliha tathîri, ikinci kıdemsiz zabitin tahtı idaresinde olarak.
- Zamanın kısmı mütebakisi çamaşır:
- İkinci Hafta Birinci Gün: Kabl- ez Zuhur*
- 45 dakika ders. Zabitan tarafından. Muharebede silahın hüsnü istimaline ve piyade muharebesinin esaslarına dair.
- 45 dakika nişan talimi. Bugünden itibaren 200 metre mesafeye muhtelif hedefler rekz ettirmeli.
- 2 saat talim.
- Zaman taksimi: 15 dakika, nısf takımlarda (ikişer sıralı) tüfenk hareketleri.
- 20 dakika takımlarca yürürken harekât-ı muhtelif
- 20 dakika nısf takımlarda ayakta, diz üstünde yatarken dolduruş, ateş için doldur, yaylım ateşi.
- 10 dakika nısf takımlarda yürürken silahı doldurmak ve boşaltmak, koşar adım, adi adım, marş marş
- 15 efradı hizaya alıştırmak ve zira gayet basit hareketler, cenahından veyahut orta yerden tam bir mangaya veyahut bir manganın yalnız bir sırasını ileri çıkararak diğerlerine ona göre hiza aldirmek.
- 40 dakika bütün bölük dahilinde bir kol nizamından diğer kol nizamına ve keza kol nizamlarından saf harp ve saf harpten kol nizamlarına geçmenin tarifi ve müzakere ve icra, yerinde ve yürürken.

İkinci Hafta Birinci Gün: Ba' dezzuhr

Hidayet Kara

- 45 dakika ders. Bölük kumandanı tarafından zabitan ve küçük zabitanaları ileri karakol hizmetine dair.

- 30 dakika iyi endaht edemeyenlere nişan talimi

- 1 saat 30 dakika arazide talim ve terbiye bu müddet 60 dakikası hedefleri gözle bulup tanımak, lisanen tarif etmek ve takımlarda ateşin idaresini talim ve müzakere eylemek hususatına hasır edilecektir. Bunun için misalen âfideki vecihle 3 hafta ihzar olunmalıdır:

- 1 hafta 800 metre mesafede uzun avcı hatları

- 2'inci hafta 1000 metre mesafede 2 makineli tüfenk

- 3'üncü hafta 1200 metre mesafede 2 top veyahut bunun yerine tarifen irae ve ita olunacak herhangi bir arazi çizgisi. Her takım bu hedeflerin her birinde 20 dakika kalacaktır.

- Mütebaki 30 dakika, bölük kumandanı bölüğü toplayarak, kendi kendine basit bir muharebe farziyatı ita eder ve mesela arazide kendisine güya irae edilmiş olan ve tahminen 150 metre genişliğinde bulunan bir mahalli avcılarla doldurmak iktiza eylediğini ve şiddetli düşman ateşi altında bulunduğunu faz ederek, mevcut setrelerden istifade suretiyle bir tarz muharebesi yapar. Muharebenin nihayetine kadar tamamen icrası şart değildir.

- 45 dakika esliha tâthiri.

- 1 saat koğuştaki elbise ilh. (idare ve nezaret kemâfissâbık)

İkinci Hafta İkinci Gün: Kabl- ez Zuhur

- 45 Dakika ders. Zabitan tarafından ileri karakol hizmetine dair.

- 45 dakika nişan talimi

- Bade hakiki endaht: ikinci ders endahtı vazifesi (200 metre; yatarak istinatsız, başlı daire hedefi 3 mermi)

- Endaht meydanı karibinde endahttan evvel ve endahttan sonra, zaman nasıl uydurulursa, takımlar da ileri karakol, posta ve notculuk hizmetine dair ameli talim ve müzakere, mesafe tahmini.

- Kışlaya avdetten sonra, takım zabitlerinin nezaretiyle esliha tâthiri.

İkinci Hafta İkinci Gün: Ba' dezzuhr

- 45 dakika ders bölük kumandanı tarafından zabitanın ve küçük zabitanın ileri karakol hizmetine dair.

- 45 dakika ikinci endaht vazifesinde 3 merminin beheriyle vasatı olarak (5) numaradan az oranlara nişan talimi.

- 1 saat 30 dakika talim.

- Zaman Taksimi:

Osmanlı Redif Teşkilatında Talim: 1909 Tarihli Talimname Örneği

15 dakika takımlarda tüfek hareketleri

15 dakika takımlarda yürürken hareket-i muhtelif

20 dakika takımlarda dolduruş ve iniş ve yanaşık nizamda ateş idaresi.

10 dakika takımlarda koşar adım ile hareket, marş marş hücum için silah indirmek ilh.

45 dakika esliha tathîri.

- 1 saat koğuştta elbise ... ilh (nezaret ve idare kemâfissâbık)

İkinci Hafta Üçüncü Gün Kabl-ez Zuhur

- 45 dakika ders. Zabitan tarafından ileri karakol hizmetine dair.

- 45 dakika nişan talimi. Diz üstünde, nişan vaziyetine ehemmiyet verilmeli.

- 2 saat bölük talimi. Bu iki saatin 45 dakikası yanaşık nizam hareketine ve kısmı mütebakisi dağınık nizam talimlerine sarf edilecek ve muhtelif nizamlardan avcı hatları teşkili ve avcu hatları ile uzun hareketler ve çarhlar icrası talim olunacaktır.

İkinci Hafta Üçüncü Gün: Ba'dezzuhr

- 45 dakika ders. Bölük kumandanı tarafından zabitan ve küçük zabitana. Gece hâlâtında hidmat-ı seferiyeye dair.

- 1 saat yayılmış bölük de tanılması müşkül hedeflere karşı veyahut arazide muhtelif nokta ve izlere karşı ateşin idaresi. Küçük zabitan ve neferatın ateşi taksimi ve hedefin iyice anlaşılıp nazarla kavranması hususâtından kontrolü.

- Gurup-ı şemsden sonra yani gece: gece vakti arazi talimi, nim karanlıkta ses işitilmesi ve bunun delaleti ve mevad-ı muhtelifinin ve eşkal-i arazinin sureti meriyeti 3:4 kilometrelik gece yürüyüşü ve keşif karanlıkta ahval-i muhtelifinin müzakeresi. Avdet mütenaviben dağınık ve yanaşık nizamlar teşkili ile.

İkinci Hafta Dördüncü Gün Kabl-ez Zuhur

- 45 dakika esliha tathîri

- 30 dakika nişan talimi

- Avcı hendeği hafır. Serien bir hendek hafriyatı ve amel hafirin yatarken icrasını talim etmek.

İkinci Hafta Dördüncü Gün: Ba'dezzuhr

- 30 dakika nişan talimi

- 2 saat 30 dakika bölük talimi bunun 45 dakikası yanaşık nizam harekâtına ve müddet-i mütebakiyesi dağınık nizama sarf edilecek ve bu esnada

bir cephe taarruzu icra olunacak ve ateş altında istinat kıtasının ileriye sureti hareketi de talim edilecektir.

- 45 dakika esliha tathîri.

- 1 saat koşullarda elbise ... tathîri ve ilh. (idare ve nezaret kemâfissâbık)

İkinci Hafta Beşinci Gün: Kabl-ez Zuhur

- 45 dakika ders. Zabitan tarafından. Küçük karakol ve posta ilh.

Hizmetine dair.

- 45 dakika nişan talimi

- Bade hakiki endaht: üçüncü ders endahtı vazifesi (200 metre, diz üstünde; başlı daire hedefi 3 mermi)

- Endaht meydanı civarında endahttan evvel ve endahttan sonra, zaman nasıl uydurulursa, takımlarda ileri karakol posta ve nöbetçilik hizmetine dair ameli talim ve müzakere, mesafe tahmini.

- Kışlaya avdetten sonra, takım zabitanlarının nezareti ile esliha tathîri.

İkinci Hafta Beşinci Gün: Ba'dezzuhr

- 45 dakika ders, bölük kumandanı tarafından zabitan ve küçük zabitana.

Emniyet hizmetinde ve muharebede keşif hususatına dair.

- 30 dakika üçüncü endaht vazifesinde 3 merminin beheri ile vasatı olarak 4 numaradan az vuranlara nişan talimi.

- 2 saat bölük talimi. 30 dakikası yanaşık ve 90 dakikası dağınık nizamda.

- Düşman-ı mefrûza karşı (daha iyisi taburun diğer bir bölümüne karşı) bir müdafaa muharebesi talimi ve bu münasebet ile küçük zabitan ve neferatı inzibat ateşi hususunda ve serien hedefi bulup nazarla kavramak hususunda kontrol etmek.

Basit açılma farziyatı: taarruz, tedâfüî koltuk teşkili. Ateş etmekte olan bir topçu hattımızın aralıklarından geçip ilerlemek: muhtelif muharebe vezaif-i âtiyesi için bölük açılıp hazır bulunması; süvari hücumuna mukabil, topçu ateşi altında hareket. Bu farziyelerde bölümün ekseriya tabur irtibatında bulunduğu kabul ve tasvir edilmelidir.

- 45 dakika, esliha tathîri.

- 1 saat koşullarda elbise .... tathîri ve ilh (idare ve nezaret kemâfissâbık)

İkinci Hafta Altıncı Gün: Kabl-ez Zuhur

- Yürüyüş ve muharebe talimi. 25: 30 kilometre. Taburun diğer bir bölümü düşman olacaktır.

Müzakereye zemin teşkil edecek vecihle sureti muntazama da taarruz ve müdafaa muharebesi. Meseleler tabur kumandanı tarafından verilmelidir.

İkinci Hafta Altıncı Gün: Ba'dezzuhr

- Esliha tathîri ve çamaşır.

Üçüncü Hafta Birinci Gün: Kabl-ez Zuhur

- 45 dakika ders. Zabitan tarafından. Son yapılan muharebe mesâseline dair. Mesail-i müzakere basit çizgilerle efrada izah ve tefhim edilmelidir.

- 45 dakika, nişan talimi. Ayakta istinatsız nişan vaziyetine ehemmiyet verilmeli.

- 2 ila 5, saat bölük talimi. 45 dakikası yanaşık, müddet-i mütebakisi dağınık nizam. Ricat muharebesi. Tabur kumandanı tarafından verilecek mütenevvi açılma vezaifi.

Üçüncü Hafta Birinci Gün: Ba'dezzuhr

- 45 dakika ders. Bölük kumandanı tarafından zabıtana ve küçük zabıtana. Harita mütalaasına dair.

- 1 saat talim. Hedefleri görüp tanımak. Ateşi idare etmek.

- Ordugâh tesisine müteallik müzakere-i ameliye.

- 45 dakika, esliha tathîri.

- 1 saat koğuşlarda elbise... tathîri ve ilh. (Idare ve nezareti kemâfissâbık.)

Üçüncü Hafta İkinci Gün: Kabl-ez Zuhur

- 45 dakika ders zabitan tarafından keşif hususâtına dair. Dersten sonra bir gün evvelki ba'dezzuhr talimleri tekrar olunacaktır.

Üçüncü Hafta İkinci Gün: Ba'dezzuhr

- 30 dakika bervech-i bâlâ izahat vazifesinde 3 merminin beheriyle vasatı olarak 4 numaradan az vuranlara nişan talimi.

- Diğer bir bölüğe karşılıklı ileri karakol hizmetinin tatbik ve talimi.

Her iki bölük kamilen küçük karakollar haline inkisâm etmeli ve ait olacakları bütün karakolları flama ile göstermelidir. Ahz-ı mevzi zamanı öyle hesap edilmelidir ki ilk tertibat, müzakerat ve tenbihat ve ilk keşif kolları harekâtı karanlık basmadan yapılmış olsun. Karanlık basınca bölükler toplanarak biri diğeri üzerinde taruz etmeli.

- Vazifeler veya meseleler gayet basit olmak üzere tabur kumandanı tarafından tertip edilmelidir.

Üçüncü Hafta Üçüncü Gün: Kabl-ez Zuhur

- 45 dakika, esliha tathîri. Nezaret-i kemâfissâbık.

- 1 saat mangalarla nişan talimi. Muharebe hedeflerine karşı takım zabitlerinin müzakeresiyle.

Manga ile muharebe endahtına hazır olmak üzere manevra fişegiyle endaht ve mangada ateşin idaresi.

- 1 saat bölük talimi. Yanaşık nizam.

Üçüncü Hafta Üçüncü Gün: Ba'dezzuhr

- 45 dakika ders. Zabitan marifetiyle. Mukaddemki muharebe talimlerine dair.

- 1 saat 30 dakikaya bölük talimi. Dağınık nizam. Muharebe talimleri ve açılma mesaili.

- 45 dakika esliha tathîri

- 1 saat koğuşlarda elbise ... tathîri ve ilh. (idare-i nezaret kemâfissâbık)

Üçün Hafta Dördüncü Gün: Kabl-ez Zuhur

- 45 dakika ders. Zabitan marifetiyle. Muharebede silahın hüsnü istimaline dair (mukaddemki derslerin tekrarı).

- 2 saat bölük talimi. Yanaşık ve dağınık nizam.

Üçüncü Hafta Dördüncü Gün: Ba'dezzuhr

- 45 dakika ders. Bölük kumandanı tarafından zabitan ve küçük zabıtana taburun mevzuatı talimiyesine dair.

- 1 saat 30 dakika takımca ve bölükçe muharebe endahtına hazırlık talimleri: ameli müzakere. Mümkün olduğu kadar manevra fişegiyle.

- 45 dakika esliha tathîri.

- 1 saat koğuşlarda elbise ... tathîri ve ilh. (idare ve nezaret kemâfissâbık)

Üçüncü Hafta Beşinci Gün: Kabl-ez Zuhur

- Bölük teftişi. Mümkün ise alay kumandanı tarafından, olmadığı takdirde tabur kumandanı tarafından. Mevki-i Askeride ve karibinde daha büyük rütbeli mafevkler varsa onlar dahi hazır bulunurlar. Teftiş kısaca yanaşık nizam hareketiyle açılma ve muharebe vezaifini şamil olacaktır.

Üçüncü Hafta Beşinci Gün: Ba'dezzuhr

- Dersten teftiş.

- Küçük bir avcı hendeği hazırı ve sahra istihkamâtından bazı basit setreler inşası da talep ve icra olunabilir.

- Gece esliha tathîri.

Üçüncü Hafta Altıncı Gün

- Mangalarla muharebe endahtı. Nefer başına 10 fişek 600:800 metre mesafelerde baş hedefleri.

- Avdette: esliha tathîri.

Dördüncü Hafta Birinci Gün: Kabl-ez Zuhur

Osmanlı Redif Teşkilatında Talim: 1909 Tarihli Talimname Örneği

- Tabur talimi. Kısaca bir zaman taburun yanaşık nizam hareketi. Bade taburun her iki cenahı müstenid farzıyla cepheye taarruz ve kezalik cephe müdafası. Açılma mesaili. Muhtelif muharebe vaziyetleri farzıyla taburun ikinci hatta hale göre tertip ve ihzar.

Dördüncü Hafta Birinci Gün: Ba'dezzuhr

- 45 dakika ders. Zabitan marifetiyle. Sabahki muharebe talimlerine dair.

- 1 saat bölüklerde idare ateşin manevra fişeğiyle talimi.

- 45 dakika esliha tathîri.

- 1 saat koğuşlarda elbise... tathîri ve ilh. (İdare ve Nezât-i kemâfissâbık)

Dördüncü Hafta İkinci Gün: Kabl-ez Zuhur

- Taburca 30: 35 kilometrelik bir yürüyüşle muharebe talimi. Taburun pişdar olduğu farzıyla tesadüf-i muharebesi ve taarruz icrasını.

Dördüncü Hafta İkinci Gün: Ba'dezzuhr

- Birinci gün badel zuhurda olduğu gibi

Dördüncü Hafta Üçüncü Gün: Kabl-ez Zuhur

- Kısaca yanaşık tabur hareketi, taarruz muharebesi: tabur ihata icrasına memur oluyor.

- Müdafâ muharebesi: tabur bir ihataya mukabil etmeye memur oluyor.

Dördüncü Hafta Üçüncü Gün: Ba'dezzuhr

- Bölüklerde takımca veya bölükçe muharebe endaktı. Elde kalan fişekler kamilen sarf olunacaktır.

- 600:800 metre mesafelerde baş hedefler. Avdette esliha tathîri.

Dördüncü Hafta Dördüncü Gün: Kabl-ez Zuhur

- Kısaca yanaşık tabur harekâtı; cepheden işgal muharebesi, tercihen taarruza mürur.

Dördüncü Hafta Dördüncü Gün: Ba'dezzuhr

45 dakika ders. Zabitan marifetiyle. Son muharebe talimlerine dair.

- Taburca gice hizmet-i seferiye talimi: 6:7 kilometre kadar gece yürüyüşü, taburun açılması ve düşman mefruz tarafından işgal edilmiş bir mevziye taarruz etmesi. Mevzii mezkûr pek zayıf farz edilmemelidir.

Dördüncü Hafta Beşinci Gün: Kabl-ez Zuhur

- 45 dakika, esliha tathîri. İdare ve nezaret kemâfissâbık.

- 45 dakika ders. Zabitan marifetiyle son muharebe talimlerine dair.

Dördüncü Hafta Beşinci Gün: Ba'dezzuhr

- Kısaca yanaşık tabur harekâtı, açılma mesaili.

- 30 dakika, esliha tathîri,

- 1 Saat elbise ... tathîri ve ilh. (idare ve nezaret kemâfissâbık),

Dördüncü Hafta Altıncı Gün: Kabl-ez Zuhur

- Alay kumandanı tarafından taburun teftişi. Liva kumandanı ve mümkün ise fırka kumandanı hazır bulunmalıdır.

Dördüncü Hafta Altıncı Gün: Ba'dezzuhr

Elbise eşya ve teçhizat-ı askeriyenin teslim alınması. Tabip muayenesi.

Talimname incelendiğinde, redif birliklerinin taliminde pratiğe büyük ehemmiyet verildiği hemen göze çarpar. Daha öncede değinildiği üzere Sultan II. Abdülhamid döneminde vuku bulan Yunan Harbinde, özellikle makalede konu edilen birliklerin silahları iyi kullanamadıkları görülmüştü. Bundan dolayı meşrutiyet idaresini yeniden tesis eden Osmanlı Devlet adamları birçok konuyla birlikte askerî modernleşme meselesine de eğilmiş ve bu babda redif birliklerinin iyi eğitim görmesi için gerekli kanunsal altyapıyı hazırlanmaya çalışmıştır. Esasında Osmanlı askerî modernleşmesi süresince ortaya çıkan bütün kanun metinlerinde ve yazışmalarda askerî pratik eğitime değinilmiştir.⁵⁴ Ancak uygulamada birçok zorluğun yaşandığı da bir gerçektir. Bu zorluğa kimi zaman ekonomik sıkıntılar sebep olurken, kimi zamanda sarayın tasarrufu kısıtlama yönünde olmuştur. Sultan II. Abdülhamid döneminde askerlerin gerçek mermilerle eğitimine sıkı denetim getirilmesi veya askerî oyun ve manevralara kısıtlamalar getirilmesi buna örnek olabilir.⁵⁵ Ancak savaş oyunları ve orduların eğitiminde büyük bir ehemmiyete sahiptir.⁵⁶ İşte bunun bilincinde olan Osmanlı Devlet adamları bu amaçla konu edindiğimiz talimnameyi hazırlamıştır. Söz konusu talimnamede de görüleceği üzere neferlerin pratik eğitime büyük ehemmiyet verilmiştir.

Teftiştten sonra redif birlikleri eğitimlerini tamamlamış olurdu. Böylece redif neferleri redif depolarından almış oldukları bütün askerî araç-gereç ve elbiseleri geri teslim ettikten sonra, tabip muayenesinden geçirilirlerdi. Bu işlemden sonra redif birlikleri peyderpey evlerine gönderilirdi. Söz konusu teftişlerin düzenli bir şekilde yapılması ve orduların eğitim seviyelerinin iyi bir şekilde raporlandırılması için müfettişlerin ne yolla teftiş yapacağına dair de 1910 yılında bir nizamname hazırlanmıştır. *Kolordu ve Redif Müfettişlikleri*,

⁵⁴ HAT., 374720423. Y.MTV., 188/28. İ. DH., 694/48537.

⁵⁵ YPRK. ASK., 23/15; 89/101. Kara, s. 35.

⁵⁶ Savaş oyunları ve manevralar askerî eğitimde önemli hususlardır. Bundan dolayı eğitim için toplanan redif birliklerine savaş anında manevra kabiliyeti kazandırmak için bu hususta titizlikle çalışılmıştır. Konuyla ilgili sık sık yazışmalar yapılmıştır. Bkz. HAT., 305/18006-İ. A.) MTZ. (04.), 22/24; 134/18. BEO., 2383/178677.

Nizamiye ve Redif Fırkalarının İdare Heyetlerinin Vezai-i Müşir Nizamname ismiyle yayınlanmış olan bu kanun 109 maddeden oluşmuştur. Nizamnamede oluşturulacak olan müfettişlik ve idare heyetinin yapısı ve kimlerden oluşacağıyla ilgili bilgiler verilmiştir. Ayrıca oluşacak olan şube ve kalemlerden de ayrıntılı bir şekilde bahsedilmiştir.⁵⁷ Nizamnamenin 72. maddesinde birinci ve ikinci Redif Müfettişlikleri İdare Heyetnin kadrosunda reis olarak bir binbaşı veya kaymakam olması öngörülmüştür. Heyet reisin başkanlığında; 1 alay emini, 1 yüzbaşı, 1 kısm-ı salis mümeyyiz, 1 birinci sınıf kâtip, 1 ikinci sınıf kâtip, 1 üçüncü sınıf kâtip, 2 üçüncü sınıf kâtip, 3 dördüncü sınıf kâtip, odacı ve çavuştan oluşmuştur. Daha sonra diğer redif mıntıklarının müfettiş ve idare heyeti kadrolarından söz edilmiştir. Müfettişliğin görevli alanı şöyle belirlenmiştir:

“Redif müfettişliği idare heyetinin vezai-i, müfettişlik mıntkasında bulunan ve redif fırkalarına mensup olmayan bil-umum ümera ve zabitan ve memurinin idare-i muamelatını temin etmektir Madde 73). Redif müfettişliği idare heyeti, redif fırkalarına aid bil-umum idare muamelatının teftişini ve fırkalardan vurud iden evrakı hesabiyenin tetkiki ve tevhidini velhasıl kolordu idare heyetinin mükellef olduğu bil-umum idare muamelatını ihtiva eder (Madde 74).”⁵⁸ Görüldüğü üzere Osmanlı Devleti sadece redif birliklerinin iyi eğitim görmesi için düzenleme yapmamış, aynı zamanda hazırlanmış olan yeni talimnamelerin uygulama sahasında işlerliğini kontrol edebilmek amacıyla yeni birimler oluşturmuştur. Bütün gayretlere rağmen Osmanlı yedek birlikleri Balkan Savaşlarında kötü bir imtihan vermişlerdir. Bu nedenle Sultan II. Abdülhamid döneminde başlayan Almanlarla askerî iş birliği derinleşerek Birinci Cihan Harbinde müttefikliğe dönüşmüştür.

SONUÇ

Osmanlı redif teşkilatı ilk başlarda Yeniçeri Ocağının kaldırılmasıyla vilayetlerde oluşan asker açığını kapatmak amacıyla kurulmuştur. Yani teşkilatın ilk kuruluş amacı yedek bir orduyu oluşturmak değildir. Ancak Tanzimat dönemi boyunca kurumsallaşmasını sürdüren bu teşkilat, hazırlanan kanun, nizamname ve talimatnamelerle, tam anlamıyla yedek ordu hüviyetine

⁵⁷ *Kolordu ve Redif Müfettişlikleri ve Nizamiye ve Redif Fırkaları İdare Heyetlerinin Vezai-i Müşir Nizamname*, Matbaa-i Askerîye, 1326

⁵⁸ *Kolordu ve Redif Müfettişlikleri ve Nizamiye ve Redif Fırkaları İdare Heyetlerinin Vezai-i Müşir Nizamname*, Matbaa-i Askerîye, 1326, s. 12.

kavuşmuştur. Bu açıdan özellikle Sultan Abdülaziz'in seraskeri olan Hüseyin Avni Paşa'nın yapmış olduğu çalışmalar oldukça önemlidir. Redif birlikleri yedek ordu olsa da gerek savaşlarda ve gerekse iç isyanlarda devletin önemli bir askerî gücünü ihtiva etmiştir. Doksan Üç Harbi, 1897 Yunan Harbi, Sultan II. Abdülhamid dönemi Ermeni İsyanları, Yemen İsyanları gibi birçok savaş alanında görev yapan bu birlikler, aynı zamanda Osmanlı askeri birliklerinin en kalabalık grubunu da oluşturmuştur.

On dokuzuncu ve yirincinci yüzyıllarda savaşların eksik olmadığı Osmanlı topraklarında, Devletin daima savaşa hazır bir ordu bulundurması elzemdi. Ancak sayıları yarım milyonu aşacak bir askerî gücün daima silahlı tutulmasının getireceği ekonomik zorluklar, belirli zamanlar silahlı alına ve kendilerine bu dönem dilimlerinde eğitim verilen redif birliklerinin ortaya çıkmasına zemin hazırlamıştı. Prusya örneğinde de görülmüş olduğu üzere; eğer redif birliklerine iyi derecede eğitim verilip, disiplinli birlikler haline getirilirse, bu askerî birliklerin savaş alanlarında çok büyük yararlılıkları görüleceği gibi, ekonomik olarak da devlete önemli bir katkı sağlayacağı aşikardı. Osmanlı Devleti de bahsi geçen gerekçelerden dolayı redif teşkilatını Birinci Dünya Savaşına kadar sürekli olarak geliştirmeye gayret etmiştir. Bu çerçevede redif birliklerinin talimiyle yakından ilgilenilmiş ve gerek Tanzimat döneminde gerek Sultan II. Abdülhamid döneminde ve gerekse II. Meşrutiyet döneminde birliklerin eğitim işlerini düzenleyen kanun nizamname ve talimatnameler hazırlanmıştır. Söz konusu yapılmış olan düzenlemelerin başarısı askerî başarılarla bakılarak tartışılabilir. Örneğin Yunan harbinde başarılı olan birlikler, I. Balkan savaşında tam anlamıyla bir perişanlık içine düşmüşlerdir.

Konu edindiğimiz 1909 tarihli redif birliklerine mahsus talimname esasında dönemin koşullarına göre modern ve ayrıntılı bir belgedir. Dört haftaya yayılmış eğitimler boyunca redif neferlerin birliklerine teslim oldukları andan, terhis olacakları ana kadar görecekları eğitimler saat saat programlanmıştır. Böylece bir ay boyunca neferlerin silahları iyi derece kullanması ve savaş oyunları hakkında bilgi sahibi olmaları amaçlanmıştır. Sadece bununla da yetinilmemiş söz konusu eğitimlerin düzenli bir şekilde yürütülmesi için redif birliklerini teftiş edecek müfettişlerle ilgili de düzenlemeler yapılmıştır. Teoride çok iyi görülen eğitim planlaması sahada uygulanması o derecede iyi olmamıştır. Bunda en önemli etkenlerden biri kuşkusuz dönemin koşullarıdır. Trablusgarp Harbi, I. ve II. Balkan savaşları askeri alanda yapılması düşünülen yeniliklerin tam olarak amacına ulaşmasını engellemiştir. Bununla birlikte

önceki yıllara göre mektepli subay sayısı kıtalarda önemli derecede artmış olmasına rağmen II. Meşrutiyetin başlarında henüz daha yeterli bir askerî kadro söz konusu değildir. Buda özellikle kıtalardaki eğitim faaliyetlerini olumsuz etkileyen bir başka problemdir. Ancak genelde Osmanlı modernleşmesi özelde ise Osmanlı askerî modernleşmesinin aksayan en önemli yönü teorik olarak düşünülenlerle, hayata geçirilmeye çalışılan “şeylerin” tam olarak uyuşmamasıdır denebilir.

Birçok olumsuz koşula rağmen askerî alanda yapılan yeniliklerin başarısız olduğunu da söylemek doğru bir yaklaşım değildir. Osmanlı askerî teşkilatında yapılan modernizasyon faaliyetlerinin en önemli sonucu kuşkusuz kurulmuş olan Türkiye Cumhuriyetidir. Bu açıdan gerek nizami ordulardaki eğitim faaliyetleri ve gerekse redif kıtalarında dönemsel olarak sürdürülen talimler, nizamname ve talimnamelerde olduğu gibi satırı satırına uygulanmasa da hazırlanmış olan kanunlar Osmanlı ordularının yetişmesi açısından büyük bir rol oynamıştır. Yukarıda örnek olarak seçtiğimiz redif talimnamesinde de görüldüğü üzere Osmanlılar zamanın ihtiyaçlarına cevap verebilecek, tehditler karşısında yurdu savunabilecek bir ordu için gerekli eğitimsel düzenlemeleri yapmışlardır. Bu açıdan başarılıda olmuşlardır diyebiliriz. Ancak Osmanlı Devleti'nin I. Dünya Savaşından müttefiklerle birlikte yenilen tarafta olması söz konusu yapılmış olan tensikatların öneminin yeteri derecede kavranmasını önlemiştir. Bu durum ehemmiyetli olmakla birlikte, başka bir çalışmanın konusu olabilecek bir konudur.

KAYNAKÇA

Arşiv Belgeleri

BOA: A.). MKT. MHM., 613/9-1,2; A.) MKT. MHM., 608/9; A.) MKT. MHM., 616/38; A.) MTZ. (04)., 159/70-1,2; A) MTZ (04), 25/74; A.) MTZ. (04)., 22/24; A.) MTZ. (04).,134/18.

BEO., 05-03; BEO., 2383/178677.

DH. MUİ., 89/60-1.

İ.DH., 741/606-13-3; İ. DH., 694/48537.

HAT., 305/18006; HAT., 305/18006-C; HAT., 1332/51951; HAT., 330/19083-P; HAT., 305/18006-İ; HAT., 374/720423.

Ş.D., 2085/65.

Y.EE. d., 1197; Y. EE., 113/2.

Y. PRK. ASK., 137/27.

Y.MTV., 75/53. Y. MTV., 47/184; Y. MTV., 64/13. Y.MTV., 262/74; Y. MTV., 278/97. Y.MTV., 89/25. Y. MTV., 13/24. Y.MTV., 188/28.

Birinci El Kaynaklar

Asakir-i Redife-i Şahane Zabitanına İta Olunan Talimat, (Mekteb-i Harbiye Taş Destgahında Tabı Olunmuştur.), Fi Gurre-i Zilhicce 1275.

Asakir-i Redife-i Mulukanenin Nizaman Beher Sene İcrasına Üçüncü Defa Neşr Olunan Talimattır. <http://kutuphane.atauni.edu.tr/yordambt/yordam.php>. (Özege)

Altı Haftalık Redif Talimlerine Mahsus Program ve Taksim Zamanı, Matbaa-i Askeriye, 1326.

Dört Haftalık Redif Talimlerine Mahsus Program ve Taksim-i Zaman, Daire-i Askeriye Matbaası, İstanbul Sene 1325.

Efrad-ı Redifeden Tabur Silahaltına Alınacak Olduğu Halde Bedel Vermek İsteyenler İçin İttihaz Olunacak Usulü Şamil ve Beş Bendi Müştemil Nizamnamedir, Matbaa-i Amire, 20 Şevval 1278.

Kolordu ve Redif Müfettişlikleri ve Nizamiye ve Redif Fırkaları İdare Heyetlerinin Vezaiğini Müş'ir Nizamname, Matbaa-i Askeriye, 1326.

Mukarrer Olan Nizamı Vecihle Asakir-i Redife-İ Şahanenin İcra Edecekleri Sene Talimine Ne Suretle Celb Olunacağını Mutazammın Talimatıdır. <http://kutuphane.atauni.edu.tr/yordambt/yordam.php>. (Özege)

Telif Eserler

Akad, M. Tanju, *Askeri Tarihte Stratejik Düşünce*, Türkiye İş Bankası Yayınları, İstanbul 2012.

Armaoğlu, Fahir, *19. Yüzyıl Siyasi Tarihi (1789-1914)*, Alkım, İstanbul 2007.

Bolat, Cahide, *Redif Askerî Teşkilatı (1834-1876)*, Ankara Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Yakınçağ Tarih (Yakınçağ) Anabilim Dalı, Ankara 2000.

Çadırcı, Musa, "Redif Teşkilatı", *Yedinci Askeri Tarih Semineri Bildirileri*, Cilt I, Genelkurmay Basımevi, Ankara 2001.

Çadırcı, Musa, "Anadolu'da Redif Askeri Teşkilatının Kuruluşu", *Tanzimat Sürecinde Türkiye'de Askerlik*, (Der. Tülay Ercoşkun), İmge Kitabevi, İstanbul 2008.

Çadırcı, Musa, *Tanzimat Döneminde Anadolu Kentleri'nin Sosyal ve Ekonomik Yapısı*, Türk Tarih Kurumu, Ankara 1997.

Osmanlı Redif Teşkilatında Talim: 1909 Tarihli Talimname Örneği

Kara, Hidayet, *Sultan II. Abdülhamid Dönemi Osmanlı Kara Ordusu (1876-1908)*, Yayınlanmamış Doktora Tezi, Atatürk Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, Erzurum 2013.

Moreau, Odile, *Reformlar Çağında Osmanlı İmparatorluğu Askerî “Yeni Düzen”in İnsanları ve Fikirleri 1826-1914*, İstanbul Bilgi Üniversitesi Yayınları, İstanbul 2010.

Özcan, Adülkadir, “Redif”, *Diyanet Vakfı İslam Ansiklopedisi*, <http://www.islamansiklopedisi.info/dia/pdf/c34/c340372.pdf>. (Erişim Tarihi: 14.12.2017)

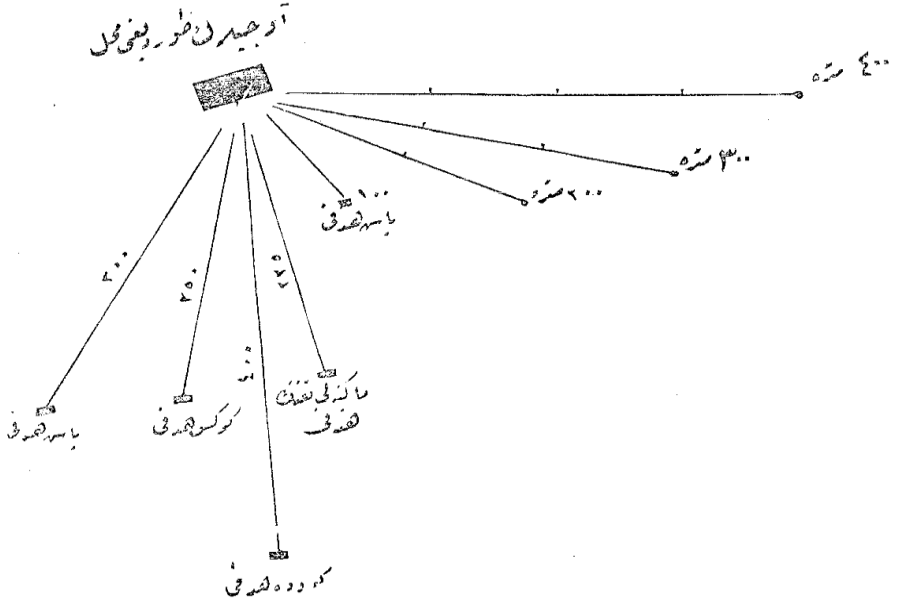
Ünal, Uğur, *Sultan Abdülaziz Dönemi Osmanlı Kara Ordusu (1861-1876)*, ATASE Yayınları, Ankara 2008.

Wawro, Geoffrey, *The Franco-Prussian War*, Cambridge, <http://www.reenactor.ru/ARH/PDF/Wawro.pdf>. (Erişim Tarihi: 12.12.2017)

Prussia and The Evolution.

EKLER

EK: 1 Nişan Talim Krokisi.⁵⁹

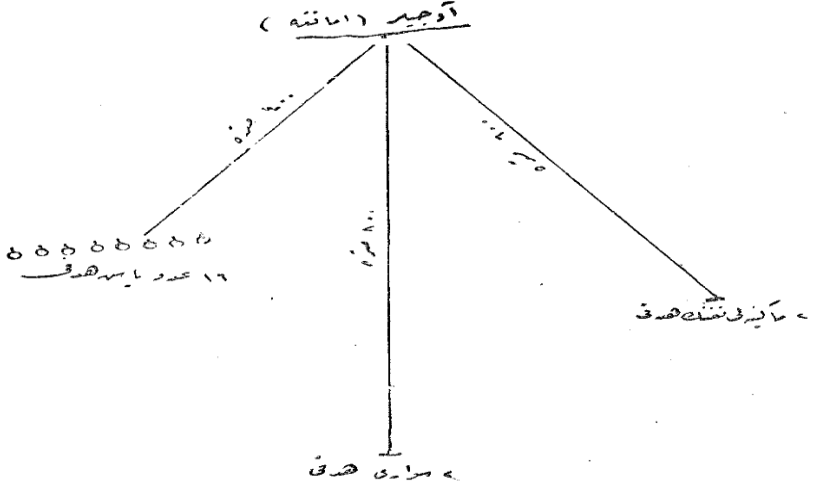

⁵⁹ Krokinin açıklaması: Avcıların ..., 400 metre, 300 metre, 200 metre; baş hedefi (100 m.), makinalı tüfek hedefi (225 m.), göğüs hedefi (250 m.), baş hedefi (200 m.).

EK: 2 Mesafe tahmini ile ilgili şekil aşağıdaki gibidir.⁶⁰

- مسافه تخمینی . كذلك مانعه مانعه .
- هدفه مثال :

⁶⁰ Şeklin açıklaması: Avcılar ...; Makinalı Tüfek Hedefi 200 metre, Süvari Hedefi 800 metre, 16 ... Baş Hedefi 400 metre.

EK: 3 Gevgili’de 108’inci Redif Taburu Zabitanı

EK: 4 Dört Haftalık Redif Talimlerine Mahsus Ders Endahtı Vazifeleri⁶¹

Cari Numara	Mesafe-Metre	Nişan Vaziyeti	Hedef	Adet Mermi
1	150	Yatarak Endahtsız	Başlı Daire Hedefi	3
2	200	Keza	Keza	3
3	200	Diz Üstünde	Keza	3

⁶¹ Ders ve muharebe endahları için bölüklere tahsis edilecek cephane nefer başına yirmi fişek hesabıyla toptan verilecektir.

Osmanlı Redif Teşkilatında Talim: 1909 Tarihli Talimname Örneği

Muharebe Endahtı

1	Manga Endahtı	8 Mermi. Hedef: Baş hedefleri. Mesafe 600-800 metre.
2	Takım endahtı	Mütebaki mermiler. Hedef: baş hedefleri. Mesafe: 600-800 metre mümkün olduğu kadar hedef bir hat istikametinde tertip edilmelidir.

Hidayet Kara

Redif Bölgelerini Gösterir Harita

